

301

DOSYASI

Türklüğü, Cumhuriyeti,
Devletin kurum ve organlarını
aşağılama suçu (!?)

Yıllardır tartıştığımız, yazar, çizer, gazeteci, radyocu, televizyoncu, akademisyen, şarkıcı, tiyatrocusu, sendikacı, politikacı demeden; sağ, sol, orta, Sünni, Alevi, Türk, Kürt, Ermeni ayırımı yapmadan “hoşa gitmeyen” şeyleri söylemeye ve yazmaya cüret eden herkesi tehdit eden, mahkemelerde sürdüren, zaman zaman hapse tikan -eski 159. -şimdi 301. maddenin düzeltilmesi(!?) gene gündeme geldi. Bu konuda 13,5 yıldır (1995’te Yaşar Kemal’in DGM’de yargılanmasıyla başlayan sivil itaatsizlikler zinciri boyunca) söylediklerimizi bir daha yineleyelim:

- * 301’in “değiştirilmesini” tartışmak, normu düzeltmeye çalışmak anlamsızdır.
- * Böyle bir maddenin varlığının demokratik bir toplumda yeri yoktur iptali gerekir.
- * Maddenin varoluşu nedeni “hakaret” bahanesi arkasında “eleştiriyi önlemek”tir.

301'in Hikayesi

Faşist nitelikli İtalyan Ceza Kanunu'nu kaynak olarak oluşturulan Türk Ceza Kanunu 1926 yılında yürürlüğe girdi. TCK'nin 159'uncu maddesi ile "Türklük, Türk Milleti, Türk Devleti, TBMM, Hükümet, Yargı, Ordu ve Emniyet" koruma altına alındı. 1936'da Cumhuriyet'i tahkir etmek de madde kapsamına alındı ve Türklüğü tahkirin yabancı ülkede bir Türk tarafından yapılması durumunda cezanın artırılması öngörüldü. 1946'da kovuşturma için Adalet Bakanlığı'ndan 'izin alma' şartı getirildi. 2002'de ise 'eleştirilerin cezalandırılmayacağı' maddeye eklendi. Son değişiklik 'uyum yasaları' çerçevesinde yapılmıştı. Bu değişikliğin ardından yeni TCK çalışmalarına başlandı ve hazırlanan kanun 2005'te yürürlüğe girdi. Zinanın suç olup olmayacağı tartışmalarına odaklanan kamuoyu ifade özgürlüğünün önüne set çeken ceza maddeleri gözden kaçırdı. Bunlardan birisi de kolayca uygulanan eski TCK 159'un modern versiyonu TCK 301'di. Madde, yeni haliyle çok daha kolay uygulanır hale getirildi. Adalet Bakanlığı'ndan 'izin şartı' kaldırıldı ve 'tahkir ve tezyif' yerine 'ağılamak' kavramı getirilerek maddenin kapsamı genişletildi.

Avrupa Birliği'nin, sivil toplum kuruluşlarının, hukukçuların ve aydınların uyarılarına hükümet, 'uygulamaya bakalım' şeklinde cevap verdi ve uygulamaya bakıldı:

- Bakanlığın verilenine göre 2006'da ve 2007'nin ilk çeyreğinde 301, kendine (14'ü çocuk) toplam 2 bin 722 sanık yarattı.
- Mahkeme önlerinde ırkçı gruplar gösteri yaptı, 301 sanıklarına sözlü ve fiziksel saldırılar oldu, linç teşebbüsleri yaşandı.
- Onlarca kişi 301'nci maddeden mahkumiyet cezası aldı. Davaların birçoğu beraatle sonuçlandı ancak, sırf düşüncelerini açıkladığı için yargılananların mahkeme kapılarında sürünmesi ceza niteliğindedi.
- Ve sonunda 301, katil oldu! Düşündüğü ve onları dillendirdiği için Gazeteci Hrant Dink'e 301'den iki dava açıldı. Bu davalar Dink'i aşırı ırkçıların hedefi haline getirdi. Dink, gazetesinin önünde uğradığı silahlı saldırı sonucu hayatını kaybetti.

Devleti kutsayan, bireyi yok sayan totaliter/otokratik zihniyetin ürünü olan bu madde, 159'ken de 301'ken de düşünen ve düşündüğünü açıklayanın karşısında oldu ve olmaya devam ediyor. 80 yıldan beri değiştirilerek denenen bu maddede hükümet, yine değişiklik yapmak istiyor ve bu bize Sicilyalı Prens Lanpedusa'nın 'Hiçbir şeyi değiştirmemek için her şeyi değiştirmek gerekiyordu.' sözünü hatırlatıyor.

Maddeyi savunanların ileri sürdüğü belli başlı görüşler neler?

- 1- Bu madde olmazsa önüne gelen devlete, millete söver. Sövsün mü yani?
- 2- Böyle maddeler batı ülkelerinde de var.
- 3- Madde ‘eleştiri’yi cezalandırmıyor. Bakın, sonuna eklenen cümlede açıkça yazılı.
- 4- Tamamen kaldırmak olamaz, çünkü belli kurumsal hassasiyetler var. Düzelterek çözelim.
- 5- Dış baskı büyük. “AB dayattı diye kaldırdılar” dedirtemeyiz.
- 6- Bunu değiştirsek bu defa da 305’i değiştirin, 318’i, 216’yı, 288’i değiştirin derler, sonu yok.

Tek tek yanıtlayalım:

1. Hakareti önleyen başka maddeler zaten var ve yeterli. (Örneğin, TCK 216 -eski 312- bir toplum kesimini diğer bir kesimine karşı kışkırtmayı cezalandıran suç sayan madde, metnindeki aksaklık giderildiğinde ve amacına yönelik olarak, doğru kullanıldığında gerekli ve yararlı bir madde. Ama o da "Ermeni dölü" diyenlere değil, Kürtçeye karşı kullanılıyor) Kaldı ki, bir birey koskoca Devlete sövsün ne olur, sövmese ne olur? Bir yetişkin başka bir yetişkine hakaret ederse bu bir dava konusu olur ve cezası vardır. Ama ufacak bir çocuk bir yetişkine küfretti diye koca adam da onun kafasını kırsa, ne deriz? Devlete hakaretin cezası, toplumun o kişiyi “ayıplaması ve artık ciddiye almaması” olmalıdır, mahkeme, hapis filan değil.

2. Benzer maddeler batı demokrasilerinde de hala varsa ne ayıp. Biz kaldırıp onlara da örnek olalım. Birkaç ülkede benzer maddelerin bulunduğu doğru, ama onlar genellikle totaliter rejim dönemlerinden kalma, ayıklanma artığı maddeler ve bunları uygulayıp yazarlarını, gazetecilerini hapse tıkmayı akıllarından bile geçirmiyorlar. Bir zamanlar “Alman olmaktan utanç duyduğunu” söyleyerek başka bir ülkede yaşayan Nobel ödüllü yazar Günter Grass’ı yargılamak kimsenin aklından geçmedi.

3. Evet, “eleştiriler” kanununun kapsamı dışında sayılacak diye bir cümle var, olmasına da ne işe yarıyor? Eleştirinin hudutlarını savcılar ve yargıçlar kendi kafalarının hudutlarına göre kararlaştırıyor sonuçta ve “Bu yazı eleştiri hudutlarını aşmıştır” dediler mi tamam. Elif Şafak’ı roman karakterlerinden

birinin sözleri yüzünden yargıladık. Orhan Pamuk'u linç ediyorduk az daha, Hrant Dink'i ettik. Bunların tümü bu 301 zamanında oldu. Son cümle hangisini korudu?

4. Ne demek “Belli kurumsal hassasiyetler”? Açık konuşalım. 301'in kalkmasına direnenlerin başında ordu geliyor. Zaten bir çok gazeteci ve yazar hakkındaki davalar, bizzat Genelkurmay Başkanlığı'nın şikayeti üzerine açılıyor. Genelkurmay Başkanlığı Başbakanlığın altında mı, üstünde mi? TBMM hepsinin üstünde değil mi? Yasa koyucu irade isteyecek de kaldıramayacak mı bir maddeyi? Bu rejime nasıl demokrasi diyeceğiz, böyle bir mazereti ciddiye alırsak?

5. “*Filanca dayattı diye kaldıramayız*” mantığı harika sonuçlar doğurabilir. İster misiniz Atatürkçü Düşünce Derneği bunu fark etsin ve hükümete “Türban yaşağı kaldırılınsın” diye yoğun bir baskı oluşturmak üzere tüm kentlerde yoğun katılımlı “Türbana Saygı” mitingleri düzenlesinler? Bu madde, yeni TCK yapılırken gelen eleştirilere kulak verilip kaldırılınsaydı, ne bunca skandal yaşanacaktı, ne de AB baskısı olacaktı. (Orhan Pamuk Türkiye’de, Hrant Dink de sağ olacaktı.)

6. Tabii diyecekler, diyeceğiz, hatta hemen diyelim. 299’u da, 300’ü de kaldırın. (301’in kardeşleri) 305’i ve 318’i de kaldırın, 216’yı, 288’i düzeltin... vs. vs... Terörle Mücadele Kanununu kaldırın, zaten yeni TCK’yı hazırlarken söz vermişsiniz. Anayasayı, Seçim Yasasını, Siyasi Partiler Yasasını, İnternet yasasını, Basın yasasını, CMK’yı, CİK’i ... Ne kadar anti-demokratik yasa varsa iptal edin, değiştirin, düzeltin. Şu anda “kanun devleti” bile olamayan Türkiye, bir “Hukuk devleti” haline gelene kadar, tabii ki söyleyeceğiz, tabii ki isteyeceğiz.

301’den dava açmayı ‘Adalet Bakanının İzni’ne bağlamak neyi değiştirir?

Dava açabilmek için “Adalet Bakanının izni” koşulu ise “tozları halının altına süpürmek”ten öteye gitmeyeceği bir yana –ve daha da kötüsü- işin bir yanını düzeltiyim derken başka bir yanını bozmak, hukuksal bir ilkeyi çiğnemek demektir. Osmanlı’dan kalma “Muhakemat-ı Memurin” kanununu kaldırmak yerine genişletmek, bir hukuk ayıbını daha da yukarılara

taşımadır. Suç gördüğü yerde takibat yapmak bir savcının görevidir. *“Hay Allah, bu adam katil ama bizim ağanın has adamı, onun müsaadesini almadan bir şey yapamam”* demeye benzer ve feodal bir düzen için çok makul olan bu durum, bir Cumhuriyet için ayıptır. Ayıptır, ama yasalarımızda halen korunuyor. Aynı mantıkla *“Bir askeri yargılamak için komutanından, bir manavı yargılamak için kabzımallar derneğinden...”* izin alınması düşünülebilir mi?

Taslakta yer alan ve hukukla pek ilgisi olmayan bu ek, herhalde, *“Canım, savcılar böyle başa bela davalar açmaya kalkarsa Mehmet Ali Şahin izin vermez, biz de kısa yoldan kurtuluruz rezil olmaktan”* şeklinde basit bir politik düşünceden kaynaklanmış olmalı. Bu tedbir belki kısa sürede işe yarar görünebilir ama güvencesi ne? Adalet Bakanı bir başkası olduğunda nasıl davranacağını biliyor muyuz?

Peki neye yarıyor bu 301, neden konmuş?

Bu maddenin varlık nedeni, Devlete yönelik eleştirileri, özellikle de cinayetlerin, yolsuzlukların, kanunsuzlukların ortaya çıkarılmasını engellemekten başka bir şey değil.

Topluma zorla dayatılan şovenizme karşı çıkmaya kalkan, resmi tarihi eleştirmeye cüret edenler “Türklüğe” hakaret etmiş oluyor. (Orhan Pamuk, Hrant Dink)

Güvenlik güçlerinin yasa dışı işlerini açığa çıkarmaya çalışanlar “Devletin emniyet güçlerini alenen aşağılamış” sayılıyor. (Eren Keskin, Erol Özkoray)

Yargıdaki yolsuzlukları, göz göre göre yapılan hukuksuzlukları, hatta kanunsuzlukları eleştirmek “Yargıya hakaret” oluyor (Prof. Baskın Oran, Prof. İbrahim Kaboğlu)... ve bu böyle sürüp gidiyor.

Abarttığımızı mı düşünüyorsunuz?

Buyurun, 159/301 kurbanlarından bir çırpıda aklımıza gelen bir demet ismi hatırlayalım hep birlikte:

Abdurrahman Dilipak(Gazeteci),
Ahmet Önal(Yayıncı),
Baskın Oran(Akademisyen),
Burak Bekdil(Gazeteci),
Celal Başlangıç(Gazeteci),
Cüneyt Arcayürek(Gazeteci),
Temel Demirer (Yazar),
Elif Şafak(Yazar),
Emin Karaca(Yazar),
Ercan Kanar(Avukat),
Eren Keskin(Avukat),
Erol Katırcıoğlu(Akademisyen),
Erol Özkoray(Gazeteci),
Faruk Çakır(Gazeteci),
Fatih Taş(Yayıncı),
Ferhat Tunç(Müzişyen),
Fikret Başkaya(Akademisyen),

Haluk Şahin(Akademisyen),
Hasan Cemal(Gazeteci),
Hrant Dink(Gazeteci),
İbrahim Kaboğlu(Akademisyen),
İsmail Beşikçi(Sosyolog),
İsmet Berkan(Gazeteci),
Mehmet Emin Sert(Yayıncı),
Mehmet Pamak(Yazar),
Murat Belge(Akademisyen),
Murat Papuç(Emekli Subay),
Münir Ceylan(Sendikacı),
Orhan Pamuk(Yazar),
Ragıp Zarakolu(Yayıncı),
Sinan Kara(Gazeteci),
Şanar Yurdatapan(Müzişyen),
Tuncay Özkan(Gazeteci),
Zülküf Kışanak(Gazeteci),

Ne yapmışlardı da 301'in kurbanı haline gelmişlerdi? İşte size bir kaç örnek:

Orhan Pamuk

"Bu topraklarda 30 bin Kürdü ve 1 milyon Ermeni'yi öldürdük." dediği için.

Murat Papuç

"Boyalı Bank Nöbetini Terk Etmek" adlı kitabı yazdığı için.

Baskın Oran ve İbrahim Özden Kaboğlu

BİHDK'nın Azınlık Hakları ve Kültürel Haklar Çalışma Grubu Raporu'nda 'Türkiyelilik' üstkimliğini önerdikleri için.

Eren Keskin

Almanya'da Der Tagesspiegel Gazetesi'ne Danıştay saldırısının devlet düzenini bozmaya yönelik olmadığını, tam tersine laik, otoriter ve askeri devlet düzenininin güçlendirilmesine hizmet ettiğini, Türkiye'de hiçbir hükümetin kendi hükümet programını uygulama gücüne sahip olmadığını, Türkiye'nin aslında ordu tarafından hazırlanan "Milli Siyaset Belgesi"yle yönetildiğini, söylediği için.

Hrant Dink

"Türk'ten boşalacak o zehirli kanın yerini dolduracak temiz kan, Ermeni'nin Ermenistan'la kuracağı asil damarında mevcuttur" dediği için.

Elif Şafak

'Baba ve Piç' romanındaki bir karakter 'ermenî soykırımı' ile ilgili sözler sarfettiği için.

Abdurrahman Dilipak

"Anadolu'da Vakit" gazetesinde "Yargıya Güvenemeyeceksek!" başlıklı makalesi yayımlandığı için.

Fatih Taş

John Tirman'ın "Savaş Ganimetleri: Amerikan Silah Ticaretinin Bedeli" adlı kitabı yayınladığı için.

Ragıp Zarakolu

Dora Sakayan'ın "Garebet Haçeryan'ın İzmir Güncesi" adlı kitabı yayınladığı için.

Fikret Başkaya

Akıntıya Karşı Yazılar adlı kitabındaki "Türkiye'de işkence sadece askeri rejimlere özgü bir şey değildir. Bizatihi devlet işkenceci bir devlettir." ve "sil söz konusu olan işkence cumhuriyetidir." dediği için.

Temel Demirer

Hrant Dink'in öldürülmesini protesto etmek için yapılan basın açıklamasında "Bu ülkede Ermeni soykırımı olmuştur." dediği için.

Ferhat Tunç

"Bir Devrimci Leyla ve bir Şarkı" adlı bir makale yazdığı için.

İşte 301 bu işe yarıyor. Yazarları yazamaz, habercileri haber veremez, toplumu ise haber alamaz, alsa da dinleyemez, yazılsa da okuyamaz, okusa da anlayamaz hale getirmeye. Bunu mu savunuyorsunuz?

DÜŞÜNCE SUÇU(!?)NA KARŞI GİRİŞİM

Tel.: +90 216 532 75 45, +90 216 492 0504

antenna@antenna-tr.org

www.antenna-tr.org

Eski TCK 159

- 1- Türklüğü, Türk Milletini, Türkiye Devletini, Türkiye Büyük Millet Meclisini, Bakanlar Kurulunu, bakanlıkları, adliye, Devletin askeri veya emniyet ve muhafaza kuvvetlerini veya bunları temsil eden bir kısmını alenen tahkir ve tezyif eden kimseye bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası verilir.
- 2- Birinci fıkrada yazılı cürümlerin işlenmesinde, tahkir ve tezyif edilen açıkça belirtilmemiş olsa bile, ona yönelik bulunduğu tereddüt edilmeyecek bir durum varsa, tahkir ve tezyif edilen açıklanmış gibi kabul edilir.
- 3- Türkiye Cumhuriyeti kanunlarına veya TBMM kararlarına alenen sövenlere bir aydan altı aya kadar hapis cezası verilir.
- 4- Türklüğü, Türk Milletini veya Türkiye Devletini tahkir ve tezyif, yabancı memlekette bir Türk vatandaşı tarafından işlenirse verilecek ceza üçte biri oranında artırılır.

Yürürlükteki TCK 301

- 1- Türklüğü, Cumhuriyet'i veya TBMM'yi alenen aşağılayan kişi, altı aydan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.
- 2- Türkiye Cumhuriyeti Hükümetini, Devletin yargı organlarını, asker veya emniyet teşkilatını alenen aşağılayan kişi, altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.
- 3- Türklüğü aşağılamanın yabancı bir ülkede bir Türk vatandaşı tarafından işlenmesi hâlinde, verilecek ceza üçte bir oranında artırılır.
- 4- Eleştiri amacıyla yapılan düşünce açıklamaları suç oluşturmaz.

Değişiklik teklifi TCK 301

- 1- Türk Milletini, Türkiye Cumhuriyeti Devletini veya Türkiye Büyük Millet Meclisini, Türkiye Cumhuriyeti Hükümetini ve Devletin yargı organlarını alenen aşağılayan kişi, altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.
- 2- Devletin askeri veya emniyet teşkilatını alenen aşağılayan kişi, 1. fıkraya hükmüne göre cezalandırılır.
- 3- Eleştiri amacıyla yapılan düşünce açıklamaları suç oluşturmaz.
- 4- Bu suçtan dolayı kovuşturma yapılması Cumhurbaşkanının iznine bağlıdır.

Peki ne değişecek?

- * Ceza sınırı **iki yıla** indirilecek.
- * **“Türklük”** ibaresi **“Türk Milleti”** olarak değiştirilecek.
- * **“Cumhuriyet”** ibaresi **“Türkiye Cumhuriyeti”** olarak değiştirilecek.
- * Kovuşturma yetkisi de **Adalet Bakanının iznine** bağlanacak.
- * Suçun **yabancı ülkede** işlenmesi cezaı ağırlaştırmayacak